

DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2021-2-16>

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖВІДОМЧОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ
(ІНТЕГРОВАНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)**

Христина Солнцева,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)
ORCID ID: 0000-0001-9404-8029
kvsolntseva@gmail.com*

Анотація. У статті розглянуто проблеми основних напрямів взаємодії національної поліції з іншими органами публічного адміністрування у сфері забезпечення правопорядку, досліджені теоретико-правові питання взаємодії поліції із правоохоронними органами у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина, а також нормативне правове регулювання даних правових відносин. Зокрема, визначено правову сутність взаємодії, що включає в себе поняття окремих її елементів, а також ознаки і принципи її здійснення, проведено розмежування між категоріями «взаємодія», «координація» та «співробітництво». На цій основі та на основі аналізу нормативно-правових актів різного рівня визначені форми і напрями взаємодії, констатовано недостатність уваги до спільної координації й організації взаємодії, що не забезпечує злагодженої роботи правоохоронних органів і негативно відбивається на загальних результатах їхньої роботи, визначено низку чинників, які уповільнюють (роблять неможливою) взаємодію між правоохоронними органами, наголошено на механізмах запобігання та протидії, здійснено поглиблений порівняльний аналіз різних підходів до визначення категорії «взаємодія», надано авторське визначення поняття взаємодії та взаємодії між правоохоронними органами та національною поліцією.

Ключові слова: поліцейський, правоохоронна система, поліцейське законодавство, публічне адміністрування, правопорядок, законність.

**SOME ISSUES REGARDING ORGANIZATION
OF THE INTERDEPARTMENTAL INTERACTION OF NATIONAL POLICE BODIES
WITH OTHER LAW ENFORCEMENT BODIES
(INTEGRATED ORGANIZATION OF POLICEACTIVITIES)**

Khrystyna Solntseva,
*Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Administrative Law and Administrative Activities
Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-9404-8029
kvsolntseva@gmail.com*

Abstract. The article considers the problems of the main directions of interaction of the national police with other public administration bodies in the field of law enforcement, investigates theoretical and legal issues of police interaction with law enforcement agencies in the field of protection of human and civil rights and freedoms, and regulatory legal regulation. In particular, the legal essence of interaction is determined, which includes the concept of its individual elements, as well as the signs and principles of its implementation, a distinction is made between the categories of “interaction”, “coordination” and “cooperation”. On this basis and on the basis of the analysis of normative legal acts of different levels the forms and directions of interaction are defined, the lack of attention of joint

coordination and the organization of interaction is stated that does not provide coordinated work of law enforcement agencies and negatively affects the overall results of their work, identified a number of factors that slow down (make impossible) the interaction between law enforcement agencies, emphasized the mechanisms of prevention and counteraction, conducted an in-depth comparative analysis of different approaches to the category of «interaction», provided an author's definition of interaction and interaction between law enforcement and the national police.

Key words: police officer, law enforcement system, police legislation, public administration, law and order, legality.

Вступ. Правоохоронна система будь-якої демократичної країни покликана забезпечувати надійну й ефективну протидію злочинності, однак успіх правоохоронної діяльності залежить і від налагоджених механізмів взаємодії з іншими органами публічної влади й інститутами демократичного суспільства.

Оскільки органи національної поліції є центральним елементом правоохоронної системи, на них покладено найбільший тягар щодо захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина. Вочевидь, лише реалізація поліцейськими своїх основних повноважень не здатна повною мірою вирішити низку тих завдань, що ставляться їм законодавцем. У цьому контексті доречно говорити про певні механізми взаємодії національної поліції у правоохоронній системі загалом і з її суб'єктами зокрема.

Недовіра до поліції, небажання надавати інформаційне й організаційне сприяння, нерозуміння громадянами сучасної специфіки професійної діяльності органів внутрішніх справ, необхідність побудови партнерських, поважних відносин між поліцією і населенням, можливі, серед іншого, тоді, коли в самій системі мінімізовано всілякого роду ризику, починаючи від поліцейського непрофесіоналізму закінчуючи вчиненням кримінальних правопорушень правоохоронцями.

Методи та матеріали. Робота виконана на підставі загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання.

Проведене дослідження довело, що саме розвиток адміністративно-правових основ взаємодії суб'єктів правоохоронної системи може дозволити підвищити якість захисту прав і свобод людини і громадянина. Для подальшого вдосконалення правоохоронної нормативно-правової бази необхідно розвивати теоретичні основи і на поглибленому доктринальному рівні вивчати та формулювати поняття, ознаки, принципи, напрями і форми взаємодії національної поліції із правоохоронними органами у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина, пропонувати варіанти вдосконалення чинного законодавства.

Натепер у правовій доктрині немає комплексних монографічних досліджень з указаної проблематики, однак, зважаючи на той факт, що поліцейська реформа, розпочата у 2014 р., триває й дотепер, питання взаємодії в лавах поліцейських є вкрай актуальним і потребує подальших розробок.

Основні підходи до визначення категорії взаємодії між суб'єктами правоохоронної системи. Структурні складові частини інтегрованої поліцейської діяльності. Перед тим як визначитись з основними моделями та формами взаємодії поліцейських з іншими суб'єктами запобігання злочинності, у край доречно окреслити зміст категорії поліцейсько-правоохоронної взаємодії. Так, А.Ф. Волобуєв під взаємодією в контексті теорії управління пропонує розуміти узгоджену за часом і місцем певну сумісну діяльність, що покликана привести суб'єктів взаємодії до кінцевого позитивного результату (Volobuev et al., 2012: 12–13) Трохи по іншому взаємодію визначає Г.П. Цимабл, який вказує на такі її ознаки, як узгодженість та спрямування (Tsymbal, 2005: 30–33).

Варто вказати, що поряд із терміном «взаємодія у правоохоронних органах» можна знайти такі терміни, як «співробітництво» та «координація». Деякі науковці ототожнюють ці поняття

із взаємодією. Щодо цього зауважмо, що останні не є рівнозначними, оскільки несуть у собі різний змістовий сенс. Зокрема, термін «співробітництво» означає будь-яку спільну діяльність, на відміну від взаємодії, де, як з'ясувалося, мається на увазі саме спільна узгоджена діяльність. Координація, у свою чергу, є діяльністю, що спрямована на узгодження відповідних дій, тобто слушно наголосити, що координація виступає передумовою взаємодії між національною поліцією і правоохоронними органами.

Ю.О. Безуса та Д.О. Новіков вважають що взаємодію варто визначати як засновану на правових актах взаємозалежну та взаємопогоджену за місцем і часом діяльність двох або більше суб'єктів, спрямовану на виконання певного завдання, забезпечення законності та правопорядку (Bezusa, 2016: 11–12; Novykov, 2015: 60–61).

О.М. Бандурка зазначає, що під взаємодією варто розуміти погодження, координацію, упорядкування й цілеспрямованість зусиль і волі для виконання поставлених завдань (Bandurka, 1998: 356).

С.Є. Абламський, О.О. Юхно, Ю.В. Лук'яненко розглядають поняття взаємодії правоохоронців у вузькому й широкому розумінні. Так, у вузькому розумінні науковці розглядають взаємодію як сумісну діяльність органів та їх посадових осіб, що наділені компетенцією виявляти й розслідувати правопорушення, у вузькому ж розумінні взаємодія розглядається як діяльність окремо взятого правоохоронця, що вступає у відповідні відносини з іншими суб'єктами (Ablamskyi et al., 2017: 15–16).

Щодо авторського визначення взаємодії, то пропонуємо розуміти під останньою конкретну спільну діяльність, спрямовану на досягнення спільного результату. Що ж до взаємодії між правоохоронними органами та національною поліцією, то зауважимо, що під нею варто розуміти організовану й узгоджену поліцейську й інших правоохоронних органів діяльність, що виявляється між погодженими діями останніх і спрямовується на зміцнення законності, правопорядку, забезпечення принципу верховенства права в суспільстві.

Сучасний рівень правового забезпечення діяльності правоохоронних органів та напрями їх реформування дозволяють говорити про можливість так званої інтегрованої моделі організації поліцейської діяльності, що характеризується такими ознаками, як:

- децентралізація структури поліцейських органів;
- тісна налагоджена взаємодія поліції з державними та самоврядними органами в межах адміністративно-територіальної одиниці;
- підвищення довіри громадян до правоохоронної системи шляхом здійснення локального контролю, зокрема із залученням незалежних самоврядних організацій і окремих громадян;
- робота із сучасними інформаційними системами;
- підвищення кадрової кваліфікації.

Зауважимо, що перехід на інтегровану модель поліцейської діяльності повинен проходити поступово, у декілька етапів, ідется передусім про необхідність розроблення (оновлення) поліцейського законодавства, базисом для вищенаведеного повинна стати Концепція інтегрованої організації поліцейської діяльності, яка буде визначати основні засади та напрями нормативного забезпечення поліцейської діяльності, а також строки та порядок реформування, перелік заходів, що необхідно здійснити в межах внутрішньоорганізаційної структури національної поліції.

Нормативне забезпечення взаємин між національною поліцією й іншими суб'єктами запобігання злочинності (основні форми, напрями та принципи взаємодії). Основою нормативного забезпечення відносин між органами поліції й іншими суб'єктами запобігання злочинності є Закон України «Про національну поліцію», постанова Кабінету Міністрів України № 877 від 28 жовтня 2015 р. «Про затвердження Положення про Національну поліцію», постанова Кабінету Міністрів України № 878 від 28 жовтня 2015 р. «Про затвердження

Положення про Міністерство внутрішніх справ України» тощо. Визначені нормативні акти дозволяють виокремити певні моделі (форми) взаємодії між вказаними органами.

Пропонуємо таку взаємодію поділяти за такими моделями, як:

1. Інформаційна модель (передбачає будь-які форми обміну інформацією між правоохоронними органами).

2. Міжнародна модель (виявляється у здійсненні співробітництва національної правоохоронної системи із зарубіжними країнами).

3. Аналітична модель (передбачає спільну аналітичну роботу з подальшим обміном інформацією, отриманою під час такої роботи).

4. Кваліфікаційна (освітньо-професійна) модель (означає сумісне підвищення суб'єктами боротьби зі злочинністю своєї професійної компетенції, що може проходити у формі тренінгів, семінарів, офіційних зустрічей тощо).

В.Ю. Кікінчук виділяє також такі форми взаємодії національної поліції з іншими суб'єктами гарантування публічної безпеки, як форма соціального захисту населення, обробка персональних даних, забезпечення публічних інтересів (Кікінчук, 2017: 84). Однак уважаємо їх факультативними, тобто такими, що лише доповнюють визначені автором категорії, хоча також важливі для правозастосовної практики.

Щодо основних напрямів взаємодії поліції із правоохоронними органами, то чинне законодавство дозволяє виокремити такі:

- забезпечення охорони громадського порядку;
- захист прав дитини;
- забезпечення санітарного благополуччя населення;
- захист прав споживачів;
- надання населенню юридичної допомоги;
- гарантування безпеки дорожнього руху.

Що стосується принципів взаємодії, то попри загальні принципи, що притаманні всім без винятку галузям права, правоохоронна взаємодія базується на таких специфічних принципах, як взаємна зацікавленість у створенні умов правопорядку і безпеки; ініціативна форма участі в реалізації правоохоронної функції; взаємна підтримка обґрунтованих правоохоронних ініціатив; координація й узгодження зусиль у спільній діяльності; взаємні допомога і відповідальність.

Незважаючи на таку різноманітну кількість форм і напрямів взаємодії органів національної поліції з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності, не можемо не підтримати думку тих науковців, що наголошують на недостатності їх практичної реалізації (Henry, 2020: 8–13; Yagovui, 2017: 78), оскільки основними на практиці лишаються обмін інформацією, організація і проведення спільних заходів. Рідше створюються спільні слідчо-оперативні групи, видаються спільні вимоги й інструкції, проводяться курси підвищення кваліфікації

На такий недостатній загалом рівень взаємодії впливає кілька чинників, серед яких конкуренція між правоохоронними органами, невисока довіра і незацікавленість співробітників у спільній роботі. Усе це призводить до того, що їхні дії часто неузгоджені та дублюються внаслідок того, що мало уваги приділяється спільній координації й організації взаємодії, що не забезпечує злагодженої роботи правоохоронних органів і негативно відбивається на загальних результатах їхньої роботи.

Висновки. З урахуванням вищевикладеного можна дійти висновку, що саме розвиток конституційно-правових основ взаємодії суб'єктів правоохоронної системи може дозволити підвищити якість захисту прав і свобод людини і громадянина. Щоби правоохоронна нормативно-правова база надалі вдосконалювалася, необхідно розвивати теоретичні основи і на поглибленому доктринальному рівні вивчати і формулювати поняття, ознаки, принципи,

напрями і форми взаємодії національної поліції із правоохоронними органами у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина, пропонувати варіанти вдосконалення чинного законодавства.

References:

1. Volobuiev A.F., Osyka I.M., Stepaniuk R.L. (2012). *Vzaiemodiia pry rozsliduvanni ekonomichnykh zlochniv* [Interaction in the investigation of economic crimes]. Kharkiv: Kursor. P. 15 [in Ukrainian].
2. Tsymbal H.P. (2005). *Vzaiemodiia yak umova zabezpechennia vyjavlennia i rozsliduvannia podatkovykh zlochniv* [Interaction as a condition for ensuring the detection and investigation of tax crimes]. Irpin. P. 39 [in Ukrainian].
3. Bezusa Yu.O. (2016). Poniattia ta sutnist vzaiemodii v diialnosti politsii (militsii) krain SND [The concept and essence of interaction in the activities of the police (militia) of the CIS countries]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. № 6. Pp. 10–20 [in Ukrainian].
4. Novykov D.O. (2015). Razvitie instituty vzaimodeistviya obshchestva s pravookhranitel'nymi organami v sovremennoi Rossii [Development of the institution of interaction between society and law enforcement agencies in modern Russia]. *Zakonnost' i pravoporyadok v sovremennom obshchestve*. № 24. Pp. 57–62 [in Russian].
5. Bandurka O.M. (1998). *Upravlinnia v orhanakh vnutrishnikh sprav Ukrainy: pidruchnyk* [Management in the internal affairs bodies: a textbook]. Kharkiv: Nats. un-t vnutr. sprav. P. 368 [in Ukrainian].
6. Ablamskyi S.Ye., Yukhno O.O., Lukianenko Yu.V. (2017). *Vzaiemodiia slidchoho z inshymy orhanamy i pidrozdilamy pry rozkrytti ta rozsliduvanni kryminalnykh pravoporushen: navchalnyi posibnyk*. [Interaction of the investigator with other bodies and divisions in the detection and investigation of criminal offenses: a textbook]. Kharkiv: Bibliotechka slidchoho i detektyva: problem kryminalnoho protsesu [in Ukrainian].
7. Kikinchuk V.Yu. (2017). Formy vzaiemodii Natsionalnoi politsii z inshymy subiektamy zabezpechennia publichnoi bezpeky ta poriadku v derzhavi. [Forms of interaction of the National Police with other subjects of ensuring public safety and order in the state]. *Pravo*. № 1. Pp. 81–86 [in Ukrainian].
8. Henry A. (2020). Interaction rituals and 'police' encounters: new challenges for interactionist police sociology. *Policing and society*. Pp. 1–15.
9. Yarovyi K.V. (2017). Yurydychni aspekty vzaiemodii Natsionalnoi politsii Ukrainy ta inshykh orhaniv derzhavnoho upravlinnia pid chas provedennia antyterrorystychnoi operatsii [Legal aspects of implementation of the forms and methods of interaction between the National police of Ukraine and other public administration bodies in the course of anti-terrorist operation]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 104 (3), pp. 75–85 [in Ukrainian].
10. Pro Natsionalnu politsiiu (2015). Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 580–VIII [About the National Police: Law of Ukraine] [in Ukrainian].